

Marta Marín-Dòmine

«Aquest llibre és una trajectòria per poder declinar el verb ‘fugir’ en passat»

Fem l'entrevista al centre de Barcelona, quan Marta Marín-Dòmine està a punt d'agafar l'avió cap a París. Sense buscar-ho, ens trobem en un moment que és, de fet, el tema del seu llibre: l'errància, la necessitat de no tenir els peus fixos en un lloc massa temps. 'Fugir era el més bell que teníem' (Club Editor) ha rebut una menció especial del Premi Llibreter 2019.

Marta Marín-Dòmine és professora de la Universitat de Toronto (Canadà) i especialista en literatura testimonial i concentracionària. Amb un estil esmolat i contundent, en aquest llibre homenatja el seu pare —mort el 2016— i el nomadisme. Reflexiona sobre com ens sacsegen i condicionen les memòries, els exilis i les violències que ens han precedit.

—Quina és la gènesi d'un llibre fet de tantes memòries?

—Sempre dic que està en el fet de tenir les memòries del meu pare al davant i no ser capaç de llegir-les, i de preguntar-me per què. No deixa de ser una cosa paradoxal. Tot i que no és un llibre de ficció, hi ha certs fils que perduren al llarg del llibre i que es recuperen al final. Hi he confrontat la meva experiència personal amb un bagatge teòric, i ja m'anava bé que s'anés materialitzant amb capes perquè la memòria també està feta de capes. Una de les metàfores que fa servir en Freud és precisament la dels vels de la ceba.

—Com arriba al dietari del seu pare?

—Ell l'escriu quan es jubila i té més temps; sempre li havia agradat d'escriure. I jo l'animo a fer-ho. Ho fa amb un objectiu bastant literari perquè escrivia força bé. I no l'hem tocat. A tots els fills i filles de pares

Fugir era el més bell que teníem

MARTA MARÍN-DÒMINE

Club Editor
Barcelona, 2019
224 pàgines

que han patit situacions de dolor, sigui la que sigui, els costa molt fer-se càrrec d'aquell dolor. I quan ho tens escrit i no està acompanyat de la modulació de la veu, d'un pare que calla quan veu que el fill pateix una mica... Em vaig interrogar, em va agafar un període bastant crític de pensar què faig jo aquí, al Canadà, i amb moltes ganes de fer la maleta i anar cap a França. I algú, que és la meua psicoanalista (que en el llibre no és la psicoanalista), em fa la pregunta clau: "De quina guerra estàs fugint?". I m'adono que és veritat que en la meua psique s'havia conformat una mena de moviment que era l'estar fugint, perquè era una rèplica als moviments familiars.

—Quina part hi ha de reconeixement al pare?

—És una gratitud, perquè en l'herència hi ha bastants moviments, molts passos. L'has d'acceptar, o no. Quan l'acceptes, ha de passar un cert temps per veure si surten altres hereus, i aleshores l'has de repartir, i si l'acceptes, s'ha de pagar. En el cas del meu pare, jo l'hi accepto i me la faig meua, i la passo. Ara que el llibre fa uns mesos que és al carrer, me n'he adonat, i això és una constant en les qüestions memorials, que són els nets i netes els qui tendeixen a recuperar la memòria dels avis. Perquè hi ha aquest

ALBERT ARMENGO

dolor que comentava abans entre els fills i filles amb el pare o mare. Per més que la gent l'hagi pres per un llibre sobre la memòria històrica i l'exili, per a mi és un llibre sobre el present d'aquesta memòria. I també és un homenatge a l'avi, justament per aquesta errància... En un primer moment vaig voler donar sortida a la veu del meu pare però m'ha sortit una altra cosa. És una trajectòria que faig per arribar a poder declinar el verb *fugir* en passat, per arribar a la conclusió que errar és una manera de viure. I per tant, això produeix un efecte terapèutic.

—És molt interessant com mostra, amb testimonis de fills de l'exili, l'holocaust o altres conflictes, i que les vio-

lències i els traumes no moren amb la generació que l'ha viscut, sinó que es poden perpetuar. Sempre té aquesta idea de barrejar experiència personal i reflexió col·lectiva?

—Cada vegada els meus articles acadèmics són més així. Parteixo d'un jo que diu "jo" i a partir d'aquí anar fent altres anàlisis amb altres memòries, però sempre partint d'un "jo" humil que té molta consciència de formar part d'un "nosaltres". El "jo" acadèmic està prohibit i és un "jo" d'autoritat, que ho sap tot i no té cap mancança. En el meu llibre, hi ha decalates fets expressament entre el que jo explico i el que explica el meu pare, perquè jo no soc qui dona segure-

tat absoluta del que és la memòria del meu pare.

—En el llibre hi surt la imatge dels murmuris, un no saber exactament de què parla la família però saber que hi ha alguna cosa no dita...

—Els meus pares [retornats de França durant el franquisme] estaven molt incòmodes aquí. Amb molta consciència que no podien parlar. Eren gent polititzada, sense ser militant, i sabien que no podien dir coses. I no les deien davant meu, tampoc. Aquests són els meus murmuris.

—La seva biografia de la solapa del llibre no ho clarifica, però qui és la Marta Marín-Dòmine d'abans de Toronto?

—És una professora de traducció a la UAB, que escriu de tant en tant, que es forma en el camp psicoanalític i que no acaba sent psicoanalista, és clar. També havia estat lectora de català a Toronto, i és aquí on sorgeix el meu contacte amb el Canadà. És un país que no vaig escollir com a primera opció. Arribo al Canadà el 1991, una mica aprofitant que s'estaven preparant les Olimpíades.

—Fa la impressió que es mira Barcelona des de fora. Sense posar-nos sentimentaloides, aquest llibre té un punt de retorn a la ciutat?

—Li dono certa importància al moment en què ens trobem perquè m'encantem anant-me'n. I a vegades no m'agrada que tingui tanta necessitat de moure'm. L'escriptura no vol gaire moviment. Inspira molt el moviment però el moment d'escriure no et demana gaires distraccions. I no t'ho sabria dir. Tinc una cama a Barcelona. Però la pregunta és: podria tenir-hi les dues?

—I la resposta és?

—No.

—Per què?

—Per alguna mena d'angoixa. A París m'hi trobo molt bé. El nivell de debat intel·lectual que hi ha em produeix l'efecte semblant a haver-me menjat una coca de recapte, que és molt plaent. Com la que feia la família a Lleida.